

SREĆA (1943.)

Ležali smo u uglu brvnare, zgrčeni. Bilo je tako toplije, a više se ne sećam zbog čega, izgledalo je da nam je tamo i sigurnije. Polovina brvnare bila je srušena, vlasnici su već davno pomrli, niko tu brvnaru nije popravljao, krov joj se davno raspao, građa istrulila, ali se južna strana ipak nekako održala i mi smo tu ležali. Našli smo malo slame i ležali na njoj. Pokrili smo se onim ćilimom o kome sam ti već pričao. Da bude toplije, navukli smo i lišća. Veliku gomilu lišća. Bilo ga je u uvali iza brvnare.

Ležali smo u uglu te brvnare zgrčeni i bili smo srećni. U toj našoj, u toj čitavoj polovini brvnare nije mnogo kisnulo, a bili smo zaštićeni i od vetra. Snega više nije bilo, sunce se iza kišnih oblaka povremeno počelo pomaljati i znali smo: biće toplije, uskoro će proleće, biće kopriva, a kasnije možda i zelja. Ozeleneće šuma i onda ćemo se lakše skrivati i neprimećeni kretati. Moći ćemo i vatru ložiti, a da se dim ne primeti.

Biće toplije. Biće kopriva i zelja...

Da nas niko ne bi video, iz tog našeg skrovišta smo retko izlazili. Ležali smo u uglu brvnare, zgrčeni. Tako je bilo toplije i sigurnije. Ja sam ležao pored zida, prislonjen uz polutrula debla jer tu nije mnogo duvalo. Pukotine između brvana zatisnuo sam mahovinom i travom pa nam je bilo bolje nego prvog dana. Jednu pukotinu sam ostavio: kroz nju je moglo da se gleda, da se osmatra i ako bi neko neželjen naišao mogli smo, na vreme, da pobegnemo u šumu. Majka je ležala pored mene i grejala mi je leđa. Svoja leđa je zaštitila našim torbama i slamom. Nije nam bilo hladno kao prošlog meseca, ali ipak, povremeno smo drhtali. Onda bismo ustajali, kretali se i drhtanje je prestajalo.

Nismo bili mnogo gladni. Jeli smo pomalo i štedljivo. Imali smo u torbi jedno parče proje, nešto veće od dlana. Ako budemo pažljivi, trajaće nam još dva dana, a onda ćemo izaći i krećući se oprezno, naći neku pojatu gde ima seljaka i od njih opet dobiti nešto hrane. Onda ćemo se vratiti.

U toj brvnari nam je bilo dobro. Izvor je bio blizu i do njega smo lako mogli doći, piti, a da nas niko ne primeti. A uskoro će i koprive.

Ležali smo, dremali ili tiho razgovarali. Razgovarali - uglavnom je majka pričala. Pričala je o tome kako je to pre rata bilo. Pričala je o svojim putovanjima u Italiju, o milanskoj Skali, operi u kojoj je, pred samo izbijanje rata, u jesen 1940. godine, bila. O letovanju na Opatijskoj rivijeri, o lepim plažama i hotelima. O Budimpešti i Beču. O nestvarnom svetu u kome nema žutih traka, logora, potera i gladi, o svetu u kome ćemo opet biti, možda uskoro, kad se rat završi i potere prestanu.

Ponekad smo i pevali, tiho, vrlo tiho. Najčešće je počinjala moja majka. Pevušla je melodije iz njene mladosti, melodije koje su bile u modi pred rat. Pokušavala je da otpeva i neke operne arije. Sluha nije imala. Ni ja nemam sluha. To uostalom tada i nije bilo važno. Važno je da smo se na tom mestu osećali sigurnim, da smo imali ono parče proje, da nas još nisu uhvatili i da smo, čak, mogli tiho pevati. Trenutno, potera nije bilo. Rat će se završiti i oni neće uspeli da nas uhvate.

Još kad bismo imali jedno ćebe i čaturicu... Bilo bi nam toplije i imali bismo u čemu da donesemo vodu sa izvora. Uostalom, i bez tog ćebeta, čak i bez čaturice, bili smo srećni jer pre nekoliko dana nisu uspeli da nas uhvate. Zamalo da uhvate, ali nisu uspeli... Zapravo, mi smo uspeli. Izvukli smo se i bili smo srećni.

I o tome je moja majka, dok smo tamo zgrčeni i skriveni u uglu brvnare ležali, često govorila. Govorila je o Sreći.

Kada se rat završio, napisala je ono što mi je tada, dok smo zgrčeni ležali u uglu te polusrušene brvnare, često pričala. A pričala je kako je još od ranog detinjstva bila nesrećna. Bila je nesrećna jer nije dobila igračku koju je želela; nesrećna jer je njena drugarica imala lepšu haljinicu od njene; nesrećna jer je njena sestra bila lepša od nje - a kasnije jer su, na igranci, kavaljeri više obletali oko one druge; jer nije dobila kartu za premijeru u operi; jer krojačica nije sašila haljinu onako kako je ona želela, i jer je jednostavno gotovo uvek bilo nekog razloga, ozbiljnog razloga, zbog koga je bila nesrećna.

A pričala je i napisala kako je ta nesreća bila kao rukom odagnana onog dana kada smo uspeli da pobegnemo iz zatvora, i kako je od tada bilo tako mnogo razloga za sreću: bila je srećna jer smo i pre nekoliko dana uspeli da pobegnemo od nemačkih i ljotićeovskih potera, bila je srećna jer smo na ivici šume našli ovu polusrušenu brvnaru u kojoj nam je sada dobro, srećna jer sada u torbi imamo ono parče proje koje će nam trajati još dan-dva, srećna jer je izvor blizu, srećna jer će uskoro otopliti i biti kopriva, a ubrzo zatim i zelja, srećna jer ćemo se, čim ozeleni, moći planinom bezbednije kretati i svraćati na pojate gde ćemo od seljaka dobijati projinog brašna, malo pasulja, a možda i sira...

Sve je to moja majka, odmah posle rata, napisala. Taj rukopis je izgubljen i ja, evo, dosta nespretno, pokušavam da prepričam njegov sadržaj.

Aleksandar Ajzinberg

11.09.1999.